

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(7), 2021

Мукачево

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Мукачівського державного університету
(Протокол № 13 від 22.04.2021 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, перший проректор, Мукачівський державний університет

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар:

Бабіля Марина Василівна, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабачій Василь Миколайович - к. ф-м. н., доцент, завідувач кафедри машинобудування, природничих дисциплін та інформаційних технологій;

Качур Мирослава Михайлівна – к. пед. н., доцент кафедри теорії і методики музичної освіти;

Кобаль Василь Іванович - к. пед. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., професор, академік Української технологічної академії (м. Київ), завідувач кафедри легкої промисловості і професійної освіти;

Корнієнко Інокентій Олексійович – к. психол. н., доцент кафедри психології;

Лужанська Тетяна Юріївна – к. географічних наук, доцент, декан факультету туризму та готельно-ресторанного бізнесу;

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., доцент, завідувач кафедри суспільних дисциплін та фізичної культури;

Мілашовська Ольга Іванівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної справи;

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н., доцент, декан гуманітарного факультету;

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва;

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та управління економічними процесами;

Реслер Марина Василівна - д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії;

Стегней Маріанна Іванівна - д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів;

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов;

Товканець Ганна Василівна - д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти;

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти;

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти;

Черничко Тетяна Вікторівна - д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

УДК 339.727.22:339.92(477.87:4)(045)

Русин І.М.

здобувач ступеня «Доктор філософії»,
Мукачівський державний університет

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФОРМА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЗАКАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ: АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Проаналізовано поточний стан та складові іноземних інвестицій у системі транскордонного співробітництва Закарпатського регіону. Виокремлено ряд проблемних питань, які гальмують даний економічний чинник у розвитку транскордонного співробітництва, і визначено шляхи та механізми поліпшення інвестиційного клімату у транскордонному співробітництві Закарпатського регіону.

Ключові слова: іноземні інвестиції, транскордонне співробітництво, транскордонний регіон, Єврорегіон, інвестиційний клімат.

The current state and components of foreign investment in the system of cross-border cooperation in the Transcarpathian region have been analyzed. A number of challenging issues that hinder the economic factor in the development of cross-border cooperation are highlighted, as well as ways and mechanisms of improving the investment climate in cross-border cooperation of the Transcarpathian region are identified.

Key words: foreign investment, cross-border cooperation, cross-border region, Euroregion, investment climate.

У сучасних умовах, особливо з урахуванням європейського вектору руху України з урахуванням інтеграційних та міграційних процесів, набуває особливої актуальності явище транскордонного співробітництва. Важливим елементом такого співробітництва мало б стати залучення нових іноземних інвестицій, які б поліпшили економічні та соціально-культурні зв'язки між прикордонними регіонами, сформували б його новий імідж, сприяли б зменшенню відтоку трудової міграції частини працездатного населення Закарпатського регіону.

Дослідженню транскордонного співробітництва, механізмів та інструментів його активізації присвячені праці таких іноземних вчених як І.

Блаттера, В. Дентерса, О. Лофгрена, В. Мальхуса, П. Маскелла, М. Перкмана, Р. Ратті, С. Ребіжа, Ч.Ріка та інших. Вони досліджували, насамперед, основні тенденції регіонального розвитку в країнах Європи, узагальнили підходи й міжнародний досвід діяльності транскордонних регіонів, єврорегіонів, тощо.[1]

Мета статті полягає у вивченні стану такого економічного чинника розвитку транскордонного регіону, як іноземні інвестиції. Для цього досліджено стан інвестиційного клімату Закарпатської області як транскордонного регіону, а також проблеми та негативні чинники, які гальмують залучення інвестицій в економіку Закарпаття, а також у цілому і України.

За географічним розташуванням і наявністю кордонів з 4-ма країнами ЄС Закарпатська область займає виключне важливе геостратегічне і геополітичне положення як для України, так і для частина країн Європи, особливо – для країн Східної, Центральної та Південно-Східної Європи, у тому числі й тих, що не мають безпосереднього кордону з Україною.

В області відбулися певні зміни у територіальному устрою окремих районів області. Якщо взяти статистику то починаючи з 2003 року в області зменшилася кількість зайнятого населення на 1,81 відсотків з 551,2 тис. осіб до 541,2 тис. осіб. У той же час кількість безробітних осіб зросла на 9,35 відсотки з 41,7 тис. осіб до 45,6 тис. осіб), що гірше загалом на фоні України, де кількість безробітних зменшилася на 21,49 відсотків. Рівень зайнятості також є нижчим ніж у цілому по Україні. Цьому насамперед сприяла трудова міграція працездатного населення Закарпаття у пошуках робочих місць [10].

Закарпатська область бере активну участь у всіх програмах, які діють на території Європейського Союзу та доступні для Закарпатської області. Важливий акцент робиться на залученні фінансування в реалізацію інфраструктурних проектів у сфері транспортної доступності, житлово-комунального господарства, освіти та медицини. Упродовж 2015 – 2019 років між Закарпатською областю та регіонами сусідніх держав – членів ЄС. щороку під час Днів добросусідства відбувалось підписання програм спільних дій, плану заходів щодо взаємодії у різних сферах суспільного життя. Крім того область має виняткову передумову до створення унікальної транскордонної інфраструктури для розвитку транспортно-логістичної, економічної, туристично-рекреаційної, соціально-культурної сфери регіону.

Як свідчить статистика в Закарпатську область у 1994 – 2020 роках залучено 340,0 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) (13 місце серед областей України) [3]. Проте станом на 01.01.2021 року відбувся певний відтік іноземних інвестицій, і прями інвестиції до

Закарпатського транскордонного регіону склали 244,8 млн. доларів США. Із країн Європейського Союзу надійшло 228,1 млн. дол. США інвестицій (93,2 відсотки загального обсягу), 16,7 млн. дол. США (6,8 відсотків) – з інших країн.

В області працюють інвестори із 52 країн світу, на 10 з них припадає майже 85,2 % загального обсягу прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Із країн Європейського Союзу надійшло 260,6 млн. дол. США інвестицій (76,6 % загального обсягу), 79,4 млн. дол. США (23,4 %) – з інших країн світу.

Якщо говорити у цілому, то транскордонне співробітництво за останні десятиріччя виокремилось у нову окрему сферу управлінської діяльності, метою якої є створення умов для розвитку різних форм транскордонної взаємодії.

Поняття транскордонного співробітництва відображено у ст. 2 Європейської Рамкової Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними адміністративними одиницями або місцевими органами влади 1980 року. Зокрема, транскордонне співробітництво це спільні дії, що спрямовані на розвиток відносин між територіально-адміністративними одиницями або владою в рамках юрисдикції двох або більше держав, що передбачають укладення відповідних угод між ними. Тому з точки зору міжнародних відносин ця співпраця є багатогранною це можуть бути як держави так транснаціональні компанії, банки, фінансові групи тощо [2].

Проте формування транскордонних регіонів відбувається насамперед під впливом політичних та економічних чинників. Економічні чинники насамперед впливають із особливостей територіального поділу праці і є індикатором рівня та темпів розвитку країн, які співпрацюють, чи прикордонних регіонів, їх орієнтованість на ті або інші ринки. А з урахуванням особливості Закарпатського регіону тут відіграють важливу роль етнічні та релігійні чинники, наявність транскордонних міграцій, родинні зв'язки між населенням прикордонних територій.

Не менш важливим є також наявність такого фактору як екологічний, коли є загальні питання використання розділених кордоном природних об'єктів (водойм, лісів, об'єктів природно-заповідного фонду тощо).

Певному позитивному іміджу у транскордонному співробітництві у свій час зіграла спеціальна економічна зона «Закарпаття», а також запроваджений на період з 29.01.1999 р. до 28.01.2015 р. Спеціальний режим інвестиційної діяльності в Закарпатській області (Територія пріоритетного розвитку), що сприяло залученню інвестицій на суму відповідно 52,2 млн. дол. США та 106,1 млн. дол. США відповідно [7].

Прийнятий у 2012 році Закон України «Про індустриальні парки» мав покращити інвестиційний клімат як в Україні загалом, так і в Закарпатській області зокрема. Норми цього Закону надали можливості розвинути економічну спроможність території з метою поліпшення її економічних перспектив, створення інвестиційних площадок й конкурентних переваг, відкриття нових робочих місць та підвищення якості життя населення.

Згідно з даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, в державі було зареєстровано 42 індустриальних парків. До порівняння, у сусідніх Польщі налічується 83, в Словаччині – 87 індустриальних парків. Індустриальний парк „Соломоново” – став першим в Україні масштабним проектом із створення високотехнологічного майданчика автопромислового виробництва [5].

Переваги роботи на Закарпатті оцінили такі відомі корпорації, як Forschner, Groclin Group, Yazaki Corporation, Jabil, Flex, та інші.

Проте, даний економічний чинник залучення інвестицій у транскордонний регіон загальмувався і зазнав негативного впливу. Насамперед цьому сприяло відсутність на законодавчому рівні механізму стимулювання припливу інвестицій та інвестиційної діяльності, держава не повною мірою гарантувала стабільність умов діяльності та захисту прав інвесторів, ініціаторами створення, зокрема індустриальних парків виступали органи місцевого самоврядування, а не суб'єкти господарювання чи держава, відсутня фінансова і технічна підтримка з боку держави. [8] Саме це стало причиною погіршення за останні 20 років інвестиційного клімату, сприяло відтоку інвестицій як у Україні у цілому на суму близько одного млн. доларів США. А в нашому регіоні прямі іноземні інвестиції у капіталі зменшились на 30 млн. доларів США або на 11 відсотків за останні три роки. [4]

На сьогодні актуальним питанням у сфері зовнішньоекономічної діяльності держави та Закарпатського регіону є іноземне інвестування. Через використання іноземних інвестицій можливо поліпшити економічний стан в багатьох сферах економіки Закарпаття, пришвидшити структурну перебудову економіки країни у цілому використовуючи позитивний світовий та європейський досвід.

А тому ключову роль у розвитку Закарпатського регіону у соціально-економічній сфері має бути створення нових підприємств з іноземними інвестиціями та забезпечення належного їх функціонування [6].

Прямі іноземні інвестиції при умові їх ефективного використання безумовно в змозі не тільки збільшити обсяг виробництва вітчизняних товарів та послуг, але і привести їх до світових стандартів.

Доступ і використання нових технологій і методів будуть сприяти зайнятості населення і безумовно поліпшати життєвий рівень населення на фінансовий стан регіону.

Ураховуючи це, головними кроками для вдосконалення інвестиційного клімату у нашому регіоні повинно стати внесення законодавчих змін до законів України «Про спеціальну економічну зону «Закарпаття», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності в Закарпатській області» [9] запровадження у Податковому кодексу України системи фіскального стимулювання для індустріальних парків. І основне на регіональному рівні існує потреба розроблення і прийняття Стратегію залучення інвестицій в економіку області, насамперед у пріоритетних галузях для інвестування, якими в області повинні стати автомобільна й аграрна промисловість, деревообробка, туризм, логістика, та харчова промисловість, інформаційні технології, електроніка, ринок послуг. Не осторонь повинна залишатись і науково-інноваційна, освітня й конгресова галузі із широкими застосуванням механізмів такого типу як „індустріальний парк”, „науковий парк”, „екопарк”, „транскордонний парк та логістичний центр” [8].

Тому слід активізувати взаємну координацію планування розвитку територій області на кордонах України з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією і Польщею; з урахуванням екосистеми Закарпаття потребує розвитку економіка сільських та гірських районів, насамперед у сфері тваринництва, овочівництва та садівництва, просування екопродуктів харчування, легкої промисловості тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Реутов В. Є. Транскордонне співробітництво регіонів України: теоретико-практичні аспекти розвитку [Електронний ресурс] / В.Є.Реутов// Ефективна економіка. – 2011. - № 12. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
2. Löfgren O. Regionautus: the transformation of cross-border regions in Scandinavia // *European Urban and Regional Studies*. 2004. 15 (3). P. 195–209.
3. Статистика Національного банку України <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#5>.
4. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки. Кабінет Міністрів України. Постанова від 14.04.2021 № 408 [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-%D0%BF#Text>.

5. Гоблик В. В. Інвестиційна політика ЄС як чинник активізації зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2016>
6. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560'XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156012>
7. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10.09.1991 № 1540а XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>.
8. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96 ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%25D0%25B2%25D1%2580#Text>.
9. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text/>
10. Соціально-економічний паспорт Закарпатської області. Електронний ресурс: https://oda.carpathia.gov.ua/sites/default/files/imce/190503_pasport-2019.pdf.

Русин І.М.

**ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФОРМА ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ЗАКАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ: АНАЛІЗ
ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ..... 239**

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>